

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio CXXI. De dono correspondente iustitiæ, scilicet de pietate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

positum finis est bonum utile domini. In casu autem quo furiosus est, aequitas negat depositum ex eodem fine, quia scilicet esset ei noxium tunc habere gladium. Non est ergo aequitas superior regula humanorum actuum.

Ad haec dubia ordine retrogrado respondendo, dicitur ad tertium, quod quemadmodum in intellectu pratico iudicariuo respectu singularium agibilium positae sunt duae virtutes, scilicet symples, & gnome, quarum prima secundum communes regulas est agibilibus occurrentibus; altera autem est recte iudicariua de agibilibus occurrentibus praeter communes regulas. Ita in parte appetitiua est duplex iustitia, una inclinativa ad iustum secundum leges communes, & haec vocatur iustitia legalis; altera inclinativa ad iustum extra coes leges, & haec vocatur aequitas. Et quoad modum illa quae ad iudicandum perficiunt, sic se habent, quod iudicans praeter communes regulas ad altiora respicit principia, quam iudicans secundum communes leges, ut superius in quaest. 51. ar. 2. author dixit: ita ista quae ad uolendum perficiunt, proportionaliter se habent sic, quod iustitia legalis inferioris sortitur fines, & aequitas superiores. Fines, n. appetibiliu, principia appetendi, & operandi sunt. Unde ad primam obiectionem dicitur, quod falsum assumitur, ut clare in loco allegato author dixit.

Ad secundam autem negatur minor, & ad exemplarem probationem dicitur, quod est in istis exemplis patet propositum nostrum. Nam in lege peregrinorum finis proximus est securitas ciuitatis a peregrinis: finis autem aequitatis in casu est salus ciuitatis. Constat autem quod altior finis est salus ciuitatis, quam securitas a peregrinis: quia securitas ista ordinatur ad salutem ciuitatis ut ad finem. Et similiter in lege depositorum finis proximus est ut cuius suum reddatur: finis autem aequitatis negantis in casu est utile, quia, si in casu hoc illud suum non est illi utile, sed nocuum. Constat autem quod altior finis est clare alicui suum uelle, quam suum: quia ideo datur alicui suum, ut sit utile. dat. n. sub ratione finali boni utilitatis. Habet ergo se aequitas ad iustitiam legalem, quasi regula superior: quia nomen regulae ad partem cognoscitiuum spectare videtur. Est tamen verè superior, quia superiorem intendit finem.

Ad secundum dubium dicitur, quod cum in littera distinguitur lex quantum ad verba tantum, & quantum ad intentionem, intelligitur distingui in medio extrinseca, contra uerba cum sua intrinseca intentione: quae uerba, & finis

reorum intrinsecus sunt unum membrum aliud membrum, ut patet in exemplis commutatis. Reddenda sunt deposita cum lege domino reddatur, sunt unum membrum: & est illi bonum uelle, est alterum membrum.

ARTICVLVS I.

Vtrum pietas sit donum.

AD PRIMVM sic proceditur. Vt quod pietas non sit donum. Dona, n. a virtutibus differunt, ut supra habitum est: sed pietas est quaedam virtus, ut supra dictum est: ergo pietas non est donum. ¶ 2. Præterea. Dona excellentiora sunt virtutibus maxime moralibus, ut supra habitum est: sed inter partes iustitiae religio est potior parte. ergo si aliqua pars iustitiae debeat poni donum, uidetur quod magis religio debeat esse donum quam pietas.

¶ 3. Præterea. Dona manent in patria, & actus donorum, ut supra habitum est: sed actus pietatis non manent in patria, dicitur n. Gregorius. ¶ Mora quod pietas cordis uiscerum ferociora operibus replet, & sic non erit in patria, ubi nulla est misericordia. ergo pietas non est donum.

SED CONTRA est, quod illa in 11. ponitur inter dona.

RESPON. Dicendum, quod licet praedictum est, dona Spiritu sancti sunt quaedam habituales animae dispositiones, quibus est promptus mobilis in donum. Inter cetera autem mouet nos Spiritu sanctus ad hoc, quod affectus quaedam filialem habeamus ad Deum secundum illud Roma. 8. Accipitis spiritum adoptionis filiorum, quo clamamus Abba pater. & ergo ad pietatem proprie pertinet officium & cultum patri exhibere, sequens est, quod pietas, secundum quam cultum, & officium exhibemus Deo ut patri per infinitum Spiritu sancti, sit Spiritu sancti donum.

AD PRIMVM ergo dicitur, quod pietas, quae exhibet patri cultum & officium, est uirtus, sed pietas quae est donum, hoc exhibet Deo ut patri.

AD 11. Dicitur, quod exhibere

Deus ut pater, & consequenter communitatem, uero sit habere se ad Deum ut patrem, & similiter habere se ad Deum ut patrem, consequens est ut pietas donum iustitiae, quoniam recte se habeat ad Deum ut patrem, & ad patrem recte se habeat ad Deum ut patrem, & ad patrem respectu paternitatis pietas in affectu, scientia in intentione, & in officio: ideo eadem beatitudines ad pietatem quam iustus, & per haec clarior est pietas, quae iustitiam sufficit.

QVAESTIO CXXI.

De Pietate, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de dono correspondente iustitiae, scilicet de pietate.

ET CIRCA hoc quaeruntur duo. ¶ Primo, Vtrum sit donum Spiritu sancti.

¶ Secundo, Quid in beatitudinibus & fructibus ei correspondeat.

Ad primum dicitur, quod pietas, quae exhibet patri cultum & officium, est uirtus, sed pietas quae est donum, hoc exhibet Deo ut patri. Ad 11. Dicitur, quod exhibere

Lib. 4. c. 10. tom. 5.

Deo, ut creatori, quod facit religio, est excellen-
tius, q̄ exhibere cultū patri carnali, q̄ facit pietas, q̄
est virtus: sed exhibere cultū Deo, ut patri, est adhuc
excellētius, q̄ exhibere cultum Deo, ut creatori, &
dño. Vnde religio est potior pietate uirtute, sed pie-
tas secundum quod est donū, est potior religione.

AD III. Dicendum, quod sicut per pietatē, quā
est uirtus, exhibet homo officium, & cultum non
solum patri carnali, sed etiam omnibus sanguine iū-
ctis, secundum quod d̄ pertinent ad patrem: ita etiam
pietas, secundum quod est donum, non solum ex-
hibet cultum, & officium Deo, sed etiam omnibus
hominibus in quantum pertinent ad Deum. Et pro-
pter hoc ad ipsam pertinet honorare sanctos, non
contradicere scripturā siue intellectā, siue non in-
tellectā, sicut Aug. dicit * in 2. de doctri. Christ. Ipsa
etiam ex consequenti subuenit in miseria consti-
tutis. Et quamuis iste actus non habeat locum in pa-
tria, præcipue post diem iudicii, habebit tamen locū
in patria, quod præcipue tunc erit secundum illud Sap.
6. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei:
Erit etiam mutua honoratio sanctorum adinuicē.
Nāc autem ante diem iudicii miserentur sancti etiā
eorum, qui in statu huius miserie uiuunt.

ARTICVLVS II.

Primum dono pietatis respondeat secunda beatitudo,
scilicet, beati mites.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, q̄ dono
pietatis non respondeat secunda beatitudo, s̄
beati mites. Pietas, n. est donum respōdens iustitiā,
ad quam magis pertinet quarta beatitudo, s̄. beati q̄
est iurunt, & s̄ iurunt iustitiam, uel etiam quinta beati-
tudo, uidelicet, beati misericordes: quia, ut dictum *
est, opus misericordiæ pertinet ad pietatem, non er-
go secunda beatitudo pertinet ad donum pietatis.

¶ 2. Præter. Donum pietatis dirigitur dono sciētie, q̄
adiungitur in connumeratione donorum Isā. 11.
Ad idem autem se extendit dirigens, & exequens.
Cum ergo ad scientiam pertineat tertia beatitudo,
scilicet, beati qui lugent, uidetur quod non perti-
neat ad pietatem secunda beatitudo.

¶ 3. Præter. Fructus respondent beatitudinibus, & do-
nis, ut supra habitum * est: sed inter fructus boni-
tas, & benignitas magis uidentur conuenire cum
pietate, quā mansuetudo, quæ pertinet ad miti-
tatem: ergo secunda beatitudo non responderet do-
no pietatis.

Seo Contra est, quod Aug. * dicit in li. de sermo-
ne domini in monte. Pietas congruit mitibus.

Respon. Dicendum, quod in adaptatione beati-
tudinum ad dona, duplex conuenientia potest atten-
di. Vna quidem secundum rationem ordinis, quam
uidetur Augu. * fuisse secutus. Vnde primam beati-
tudinem attribuit infimo dono, s̄ timoris: secundā
autem, scilicet beati mites, attribuit pietati, & sic de
aliis. Alia conuenientia potest attendi secundum
proprium rationem doni, & beatitudinis. Et se-
cundum hoc oporteret adaptare beatitudines donis
secundum obiecta, & actus: & ita pietati magis re-
sponderet quarta & quinta beatitudo, quā secun-
da. Secunda tamen beatitudo habet aliquam conue-
nientiam cum pietate, in quantum, s̄ per mansuetu-
dinem tolluntur impedimenta actuum pietatis. Et
per hoc patet responsio ad Primum.

Ad 1. dicēdū, q̄ secundum proprietatem beati-
tudinum, & donorum oportet, q̄ eadē beatitudo re-

spondeat scientiæ, & pietati: sed secundum ratio-
nem ordinis, ditterse beatitudines eis adaptantur,
obseruata tamen aliquali conuenientia, ut supra di-
ctum * est.

In corp. ar.

AD TERTIVM dicendum, quod bonitas, & beni-
gnitas in fructibus directē attribui possunt pietati:
mansuetudo autem indirectē, in quantum tollit im-
pedimenta actuum pietatis, ut dictum * est.

In corp. ar.

QVAESTIO CXXII.

De præceptis iustitiæ, in sex articulos
diuisa.

EINDE consideran-
dum est de præceptis ius-
titiæ.

Et circa hoc queruntur sex.

¶ Primo, Vtrum præcepta decalo-
gi sint præcepta iustitiæ.

¶ Secundo, De primo præcepto
decalogi.

¶ Tertio, De secundo.

¶ Quarto, De tertio.

¶ Quinto, De quarto.

¶ Sexto, De alijs sex.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum præcepta decalogi sint præ-
cepta iustitiæ.

AD PRIMVM sic proceditur.

Videtur, quod præcepta decalo-
gi non sint præcepta iustitiæ.
Intentio enim legislatoris est ci-
ues facere uirtuosos secundum
omnem uirtutem, ut dicitur in *
2. Ethicor. vnde & 5. Ethicor. dicitur,
quod lex præcipit de omnibus
actibus omnium uirtutum: sed
pcepta decalogi sunt prima prin-
cipia totius diuinæ legis: ergo p-
cepta decalogi non pertinent ad
solam iustitiam.

¶ 2. Præter. Ad iustitiam uidentur
pertinere præcipue præcepta iudi-
cialia, quæ contra moralia diui-
duntur, ut supra habitum * est: sed
præcepta decalogi sunt præcepta
moralia, ut ex diuis * patet: ergo
præcepta decalogi non sunt præ-
cepta iustitiæ.

¶ 3. Præterea. Lex præcipue tra-
dit præcepta de actibus iustitiæ
pertinentibus ad bonum commu-
ne, puta, de officijs publicis, &
alijs huiusmodi: sed de his non fit
mentio in præceptis decalogi. er-
go uidetur, quod d præcepta decalo-
gi non pertineant proprie ad
iustitiam.

¶ 4. Præter. Præcepta decalogi di-
stinguuntur in duas tabulas secun-
dum dilectionem Dei, & proxi-
mi, quæ pertinent ad uirtutē cha-
ritatis. ergo præcepta decalogi
magis pertinent ad charitatem,
quam ad iustitiam.

Seo Contra est, q̄ iustitia sola
uidetur esse uirtus, per quam ordi-
namur ad alterum: sed per om-

¶ Super. Questionis
centesima vigesima
secunda articulum
primum.

IN art. 1. q. 1. 2. du-
bium occurrit cir-
ca illud in princip.
corporis art. Præ-
cepta decalogi sunt
prima principia leg-
is, quibus statim ra-
tio naturalis assentit
tanquam manifestis-
simis. Videtur nam-
que hoc esse falsum,
atque contra doctri-
nam in præcedenti
libro habitam. Nam
in quæstio. 100. arti-
culo tertio exclusa
sunt a præceptis decalo-
gi principia per
se nota tam in mo-
ralibus, quam in fi-
de, ut ibi patet. Quo-
modo ergo nunc di-
citur, quod sint pri-
ma principia mani-
festissima?

¶ Ad hoc dicitur
q̄ aliud est loqui de
principijs intrinse-
cis legis, & aliud de
principijs extrinse-
cis, quæ sunt uelut
prima principia in
speculabilibus. Nam
principia intrinseca
legis clauduntur in-
fra latitudinem com-
mune, quæ indigent
editione: quoniam
sunt partes legis,
quæ constat oportere
promulgari: sunt
tamen primo edita
inter omnia quæ in
lege continentur: &
propterea uocantur
prima, & communia
legis principia. Prin-
cipia uero extrinseca
editione non egēt,
sed solo naturali, seu
infuso lumine in no-
bis existente conten-
ta sunt. Et propterea
uocantur non prima
principia legis, sed
prima principia com-
munia absolute, ut
pote ante leges exi-
stentia. Et hæc sunt
per se nota lumine
naturali, ut nulli es-
se nocendum, &
bona esse prosequē-
da: uel infuso, ut
credere in Deum,
diligere Deum, &
huiusmodi. Illa ue-
rò non sunt per se no-
ta, sed modica confi-
deratione

Supra q. 66.
art. 1. ad 1.
& artic. 2. &
q. 100. art. 1.
ad 3. & q.
148. art. 1. ad
1. Et 1. 2. q.
99. art. 5. ad
1. & q. 100.
art. 2. cor. &
art. 3. ad 3.
Lib. 5. c. 1. &
lib. 5. c. 1. &
2. tom. 5.

1. 2. q. 99. ar-
tic. 4.

1. 2. q. 100. ar-
tic. 3.